

UIT DE HISTORIE VAN KOEDIJK

door J.P. Geus

IV. De Daalmeer

Tussen Koedijk en Sint Pancras lag een vrij ondiep meer, dat destijds bekend stond als de Aelmeer. In later tijd is de naam vervormd tot d'Aelmeer, Daelmeer en tenslotte tot "De Daalmeer".

Omstreeks 1560 hadden enkele Alkmaarse heren er blijkbaar voordeel ingezien om dit meer te bedijken en werd daartoe bij koning Philips II octrooi aangevraagd.

Het octrooi werd op 30 augustus 1560 te Brussel verleend aan de Alkmaarse poorter Willem Anthonisz Sonck.

Nu was het meestal zo dat een dergelijk octrooi aan één persoon werd verleend, terwijl de bedijking dan door meerdere werd ondernomen. Dat was ook hier het geval. Willem Anthonisz Sonck zelf was meerdere malen schepen en burgemeester van Alkmaar. Zijn medebedijkers waren: Dirk van Teijlingen, rentmeester van het graafschap Egmond, Claes Harcz, Jacob Reijersz van Waerdendel en Mathijs Reijersz. De drie laatstgenoemden waren raad of lid van de Alkmaarse vroedschap, dus ook stadsbestuurders.

Het octrooi omvatte behalve de Aelmeer ook de watertjes "die Wielsloot, Tondije ende Wittendel". De totale oppervlakte werd geraamd op 150 morgen, dat is ongeveer 130 ha. Er moest rondom de bedijking een vaarsloot worden gemaakt met een breedte van 16 en een diepte van 3 voet. De bedijking zou plaats mogen vinden na beëindiging van de pachttermijn van de visrechten of eerder als met de pachters van die rechten overeenstemming kon worden bereikt. Daar de visserij van de Aelmeer door de bedijking geheel te niet zou gaan en de visserij van andere plassen en meren vermoedelijk zou worden geschaad moesten de bedijkers deze visrechten in hun geheel overnemen tegen een jaarlijkse erfpacht gelijk aan het bedrag waarvoor deze visserijen laatstelijk, op 1 januari 1559, waren verpacht.

Om een molen te kunnen plaatsen werd van de grafelijkheid van Holland twee snees land in erfpacht verkregen.

Op 28 maart 1561 werd in een aanvullend octrooi nog vergunning verleend tot het droogmaken van "de Maere, Tonddije, 't Waerdermeerken, 't Poelken ende Drenkelmeerken".

Reeds in 1562 was de droogmaking voltooid en het land verkaveld, zoals blijkt uit een in dat jaar door de landmeter, Louris Pietersz, gemaakte kaart.

Toch heeft deze onderneming een aantal moeilijke jaren gehad. Op 1 november 1570 kwam tengevolge van de Allerheiligenvloed en het doorbreken van de zeedijken een groot deel van Noord Holland onder water te staan. Hetzelfde lot trof de Daalmeer met de Mare en de Odie. De kadijken waren doorgebroken en het duurde tot 1571 eer dit alles weer hersteld was. In 1572 bracht de grond nog maar weinig vruchten op.

In de nazomer van 1573 begon het beleg van Alkmaar. Een grote legermacht huisveste zich in de dorpen rond Alkmaar en om dit leger te isoleren werden de dijken van de Daalmeer doorgestoken en de molen door de Geuzen afgebrand. Hierdoor heeft de meer tot 1575 onder water gestaan.

Om de Daalmeer van een nieuwe molen te voorzien hebben de ingelanden in 1574 twee molens gekocht die nabij Alkmaar stonden en aldaar overbodig waren geworden. Het waren de zogenaamde "Brantgen Heijnes molens", waarvan de één voor f180,- en de ander, die grotendeels verbrand was, voor f36,- werd aangekocht. Met dit materiaal heeft men toen weer een molen gebouwd en kon het meer weer worden bemalen.

De gronden in de Daalmeer werden destijds voor ongeveer een zevende gedeelte als rietland geëxploiteerd en voor het overige als weiland. Pas in deze eeuw, toen ook in Koedijk de veehouderij grotendeels plaats moest maken voor land- en tuinbouw, werd bijna al het weiland gescheurd en verder gebruikt als bouwland. Het rietland was al eerder tot weiland gemaakt.

In het begin van de zestiger jaren van deze eeuw werd deze tuinbouwgrond echter bedreigd door de uitbreidingsplannen van de stad Alkmaar. Er werden door tuinbouworganisaties vergaderingen en protestacties gehouden, maar de woningbouwplannen gingen door. De Alkmaarse stadsbestuurders hadden ook nu weer de Daalmeer ontdekt. De geschiedenis herhaalt zich.